

کتاب پیامبر و دیوانه همان طور که از نام آن پیداست از دو کتاب مستقل تشکیل می‌شود: پیامبر معروف‌ترین اثر جبران خلیل جبران است و شاهکار او محسوب می‌شود. به طوری که نویسندگان در شرح حال این نویسنده نوشته‌اند، جبران پیش از انتشار این کتاب، در سال‌های ۱۹۲۳، متمادی روی متن این کتاب کار کرده و گویا آن را شانزده بار بازنویس کرده بود. کتاب دیوانه نخستین اثری است که جبران به زبان انگلیسی نوشته است، مجموعه حکایت‌های کوتاه و قطعه‌های شعرمانندی است که پاره‌ای از آن‌ها در اصل به زبان عربی نوشته شده و به قلم خود جبران به زبان انگلیسی بازنویسی شده و در سال ۱۹۱۸ در آمریکا انتشار یافته است.

جبران در یک خانواده مسیحی مارونی (فرقه‌ای از کلیسای کاتولیک) در لبنان متولد شده و در نخستین سال‌های زندگی تربیت مسیحی داشته است، ولی او با آن که دارای طبیعت عمیقاً دینی است در دایره تعالیم کلیسای کاتولیک محدود نمانده و در سایر ادیان، از جمله اسلام، مطالعه کرده است. به طور کلی می‌توان گفت که برداشت او از دیانت ترکیبی است از همه ادیان ابراهیمی و عرفان اسلامی.

مطالعات جبران در ادیان یهودی و مسیحی و اسلام باعث شده است که زبان ادبی او رنگی از کتاب مقدس (تورات و اناجیل چهارگانه) و قرآن کریم به خود بگیرد. این رنگ به ویژه در دو کتاب پیامبر و دیوانه به وضوح به چشم می‌خورد.

هر دو کتاب پیش از این به زبان فارسی ترجمه شده‌اند، به ویژه کتاب پیامبر بارها (بیشتر از ۱۱ بار) به فارسی ترجمه شده و مکرر به چاپ رسیده است. ویژگی ترجمه جدید این دو اثر جبران - که از متن اصلی اثر یعنی انگلیسی به فارسی درآمده است - در این است که مترجم به منابع الهام سبک و زبان نویسنده توجه داشته و کوشیده است کیفیت خاص این منابع را در زبان ترجمه منعکس کند. خود مترجم در توضیح روش خود در پیش‌گفتار کتاب می‌گوید: «ترجمه حاضر را باید کوشش دیگری به شمار آورد برای رسیدن به شیوه‌ای در زبان فارسی که کیفیت ساده و در عین حال کهن و گیرای اصل اثر را نشان دهد... مترجم... بنای کار را بر سادگی و پیراستگی زبان گذاشته است، زیرا که در نثر خود این آثار هیچ اثری از صنعت و آرایش به چشم نمی‌خورد؛ وجه امتیاز آن... ظنن خفیفی است که از زبان کتاب مقدس و قرآن کریم از آن به گوش می‌رسد.»

ویژگی‌های تولید و عرضه کتاب هم بسیار شایان توجه است. این کتاب روی نوعی کاغذ شبه بالکی ۱۲۰ گرمی (محصول ایران) چاپ شده است، که کاغذی است ضخیم و دارای نسج و رنگ خاصی که با متن کهن مانند کتاب تناسب کامل دارد. به نظر می‌رسد که این کاغذ برای نخستین بار در چاپ کتاب به کار رفته است.

در حروف چینی کتاب هم از نوعی حروف ترکیبی استفاده شده است. که این کیفیت را تقویت می‌کند. در مورد حروف چینی به یک نکته دیگر هم باید اشاره کرد، و آن این است که در این کتاب برای نخستین بار علامت کسره روی «ها»ی غیرملفوظ یک یای کوچک دم‌بریده طراحی شده است که در نرم‌افزارهای معمولی حروفچینی وجود ندارد. این علامت که معمولاً به شکل همزه عربی دیده می‌شود در شکل اصلی‌اش همان «ی» است، و در اینجا هیأت اصلی آن به خوبی دیده می‌شود. گالینگور جلد کتاب، هم از نوع پارچه‌ای سیاه دست‌ساز ایرانی و هم از نوع گالینگور ساخت ایران است، و عطف آن نقره‌کوب شده است. روکش کتاب از دو نوع است: یکی از جنس کاغذ متن که رنگ سدری روی آن چاپ شده و دیگری کاغذ «تیزانو» در چند رنگ زیتونی و آخراپی و بادنجانی، که کاغذ گران‌قیمتی است. لبه ورق‌های کتاب هم با رنگ پارچه و با دست به رنگ آخراپی کبود رنگ شده است. طرح روی جلد و خط عنوان کتاب کار مترجم است و در صفحه مقابل صفحه عنوان تابلویی از مرحوم هوشنگ پزشک‌نیا به نام «چهره پیامبر» در چهار رنگ چاپ شده است. این تابلو چهره پیامبر را در آثار نقاشان دوره رنسانس ایتالیا به خاطر می‌آورد. در آغاز هر فصل از کتاب نیز تصویر کوچکی از یک پرنده در حال برخاستن اثر دیگری از پزشک‌نیا دیده می‌شود. این طرح روی روکش کتاب هم آمده است. تعدادی از نسخه‌های کتاب در جعبه‌ای مقوایی با روکش مشکی و عطف نقره‌کوب به بازار آمده است.

ژئوشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال محمد مهدی رهسپار

پیامبر و دیوانه

نوشته: جبران خلیل جبران
ترجمه: نجف دریابندری
۲۰۰ صفحه، در قطع رقعی
نشر کارنامه